

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Om det attende Aarhundredes Oplysning i Salighedens Sag

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 98. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1825_410_2-txt-shoot-idm722/facsimile.pdf (tilgået 12. juli 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

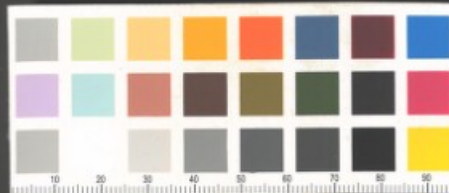
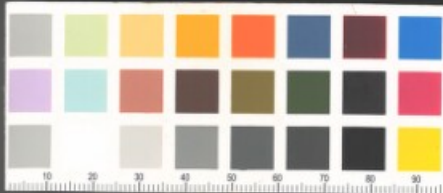
kun være en Død-Strid; men at forkiætte det hele eller halve Præsteskab i et Land, at vække hos den vantro, uskerstandige Almue, og den letfindige, ubetænksomme Ungdom, den utydfalige Mistante, at en stor Deel af deres Lærere forvilder og forvirrer dem i Salighedens Sag, det er, som Historien lærer, en Fanatisme, der kan have de uoverseeligste, grueligste, sorgeligste Følger, baade i private og offentlige Forhold, ja, vi sige det med Øsen, det er, hvad der kan hvæsse Borgerens Sværd med hinanden, kuldkaste Throner, eplesse Stater, i Bund og Grund fedbarve og ødelægge Folk og Riger; saa her bør den verdslige Dyrighed være paa sin Post, og paabyde Kaushed, eller dog paalægge Taler saadanne Waand, at den bliver uskadelig.

Det klinger vist nok frygteligt, og jeg kiender vel det Land, hvor en saadan Tale finder Indgang, til at forblinde Regjeringens Øine, men, Gud ske Lov! det Lands Navn er ikke Danmark, og derfor glemde jeg virkelig, at man her kunde vente en saa ubaand, uhistorisk, uchristelig, tyrkisk Indvending imod det Horetægende, at undersøge, hvad der er Sandhed i Salighedens Sag, og om det er den sande Christendom, der nu erkund med saameget Præl har udgivet sig derfor. Jeg skal heller aldrig nægte, der hører for en Christen, især en Christen fra de sidste Tæere i det attende Aarhundrede, efter min Erfaring. Saameget til, med Sogtomdighed, at besøge sig en Indvending, at jeg helst overlod en Anden den Hovretning; men da jeg nu ser Dyrisket ingen Anden ved, som jeg tør haabe haade kan og vil gjøre det bedre end jeg, maa jeg dog gjøre mit Bedste, og ovenikøbet være glad ved, at jeg tidene erindres om en Mangel i min Hovretning, det staar i min Magt dog nogenledes at afhjælpe.

Det Første, som her rinder mig i Tanken, maa nødvendig være, at for tredieve Aar siden hørde man i Danmark

omtrent samme Indvending mod det kun alt for hidsige Horetægende, der dengang hørte til Dagens Døden. Vel var det ikke Halle eller Guldberg der talte saa, thi de var klaroiede nok til at indse, at de Præster og Professorer, som gæns for en Undersøgelse om, hvorvidt de lærte Sandhed og især hvorvidt de lærte sand Christendom, derod enten røde en Ret, eller vanære en god Sag, og at en Christen, som tænker, Forargelse kan undgaaes, har glemt, hvad Herren siger, det er nødvendigt, at Forargelser maa komme, og værst for dem selv, ved hvem de komme. Men de vare dengang saa blandt Christene, der med Halle og Guldberg havde den samme Tro, at Bibelen kunde fortælle sig selv og sine Lærere, og derod den klare Indsigt, at det var langt mere end al Verdens Magt formaaede, da der vil længere Aare, end selv de største Konger have, til at lukke alle Munde, da der vil mere til Tæle end Læres Død, og noget ganske andet til at dæmpe Tvivl end Kaushed. Endel af Præsterne, og hvem der ellers solde eller foretog Sørg over den gruelige Forargelse, det var, at udraabe Bibelen for den dumme og latreligste, tildeels endog for den skadeligste og uanstændigste Bog, man kiender, og at udraabe Mængden af Præsterne for de største Aare-Hovoder eller de samvittighedsløseste Hovoder, Selen beklæbte, fordi de prædilede Guds Død, efter den Augsburgske Confession, som danske Lov og deres Embeds-Ed forpligtede dem til; Disse led sig, sundum i Lys, dog mest i Løn, fortjede med, at det var et Uvæsen, Vejretningen kunde hemme, enten ved vent at forhjæle al Strid om Religionen, eller dog ved at sætte den Gæandsre: befale, den skal de fores paa Latin, eller paa anden Maade hindre de forargelige Taler fra at komme de Enfoldige og Bunkundige for Dine. Man hørde ogsaa tale om, hvortil Brittaneriet kunde og vel maatte lide, naar det udbredtes hos Mængden, man havde i Frankrig et Exempel at beraabe sig paa, der

(*)



vel maatte kaldes saa isfende, som et isbrudende Vjern, og man behøvede ei engang at beraade sig paa fremmede Exemples: thi de fleste, hvem dengang den Augsburgske Confession var en Leen i Diet, dugte slet ikke, at Constitutionen af Sertenhundredet og Trede var dem endnu en storre, og at begge Dels, om de maatte raade, snart skulde blive Odsfager, der neppe undtes Sted i Archiver. Under saadanne Omstændigheder var det unøgtelig en svar Opgave at finde Grændsen for den verdslige Aem, men Valke fandt den uden Møie i sin Bibel, og erklærede: hvem der vil lode Panden imod Kirke-Muren, der have Lov dertil, men hvem der vil forgribe sig paa Staten, der man give Troen paa dens Kraft i Hænderne; og jeg tør troe, det gjorde den Danske Regjering Vre, at saa skede: at det attende Aarhundredes Oplysning fik Lov til at vise sig i al sin aandelige Glæde, Lov til at prøve Stevle med Bibel og gammeldags Christendom, men ikke Lov til at sætte Kroenen paa Dyret med de mange Hoveder.

Men hvad domme Bennerne af det attende Aarhundredes Oplysning herom? Naar de udraabe vort Forretagende for Noget, der, paa Grund af Forargeligheden, maa afstødes, og burde med Naag kaldes i Fødselen, da maa de nødvendigvis misbillige den Overbæretse, der Regjering viste mod hvad der dog vel, i det Mindste, var ligesaa forargeligt, som hvad vi begynde, ja, de maa sige, det var stor Skade, at man ikke kaldte det attende Aarhundredes Oplysning i Fødselen, da den unøgtelig udbredte en gruelig Mistillid til Folkets Læerer, forstyrrede i alle Maader Nøisigheden, og gav den borgerlige Tilfredshed og Enighed et Saar, der end kledes, og som endnu kan have de farligste Følger. Saaledes maa de domme, naar de ikke aabenbar vil medsigte sig selv, ved den Paastand, at i Slutningen af det attende Aarhundredet kunde man taale alle mulige Forargelser, men i Begyndelsen af det Nittende

